

AANVULLENDE WAARNEMINGEN NEOTENIE BIJ WATERSALAMANDERS

S. & W. JANSEN, Korhoenstraat 12, Herkenbosch

In 1983 kregen we voor het eerst een partieel neotene watersalamander onder ogen die M. Steeghs in het Bremmersbosch gevangen had (zie LENDERS, 1989). Tijdens een jaar inventariseren (1989) in Midden- en Noord-Limburg kwamen we 10 vindplaatsen tegen van neotene watersalamanders. Het betreft hier drie soorten watersalamanders.

Omdat het hier aanvullingen betreft op een recent gepubliceerd Limburgs overzicht (LENDERS, 1989) willen we deze gegevens op soortgelijke wijze hier weergeven in fig. 1 en in tabel I).

In de meeste gevallen betrof het waarnemingen van de Kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*) (fig. 2), enkele totaal neotene exemplaren en veel partieel neotene larven. In twee gevallen betrof het een totaal neotene

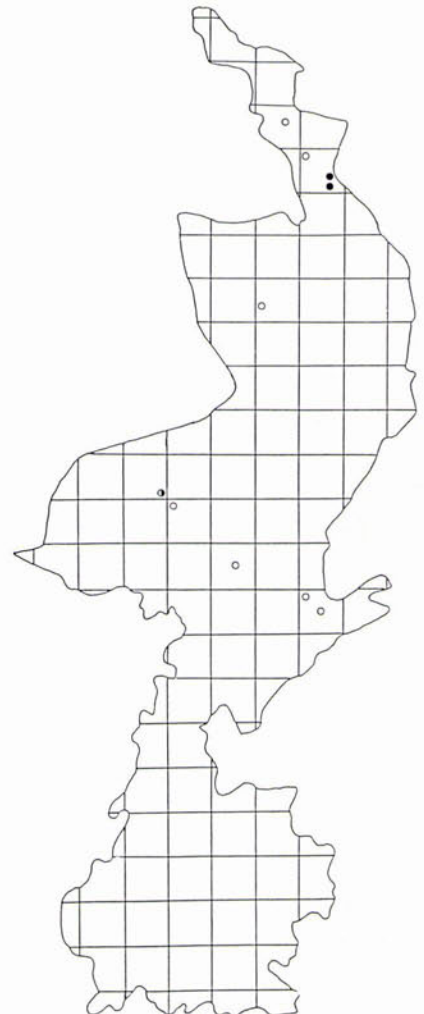
vrouwje; deze exemplaren hadden nog een andere afwijking: een had geen rechter achtervoet en het andere had een dubbel staarteinde.

Ook van de Draadstaartsalamander (*Triturus helveticus*) werd één totaal neotene vrouwje gevangen. Verder werd van de Alpenwatersalamander (*Triturus alpestris*) enkele partieel neotene larven gevangen.

Van enkele vindplaatsen is alleen de benaming van het gebied gegeven (Duivelskuil en Paardekop). Dit zijn heidevelden met een complex van ven-

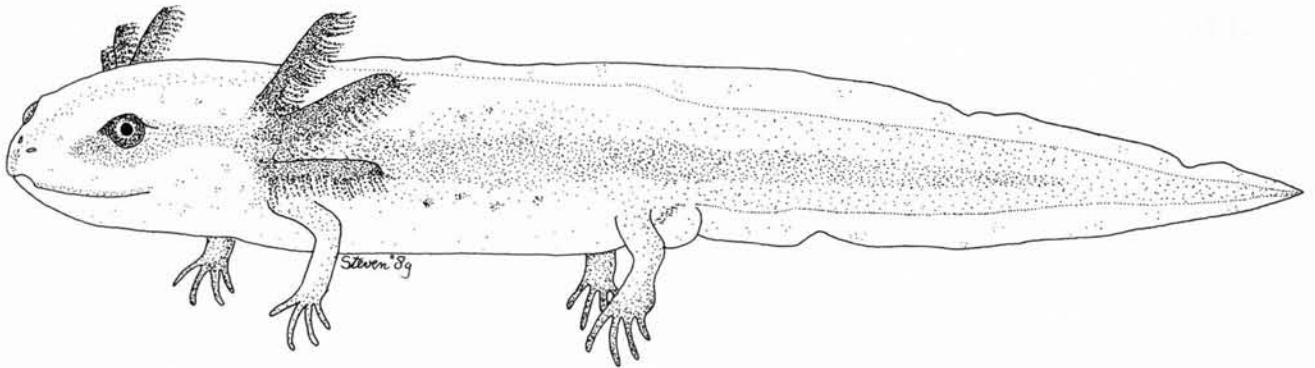
Tabel I. Overzicht nieuwe locaties waar neotenen gevangen zijn in 1989.

Soort	Waarnemer	Plaats en datum	Km. hok	Aard neotenie	Aantal
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Melick, 6-3-1989, Melickerheide	58-55-11	Totaal	1 vr.
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen L. Boute C. de Visser	Horn, 8-3-1989, Bergerheide	58-43-33	Totaal	1 vr.
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Melick, 8-3-1989, Kerkberg	58-55-33	Totaal	1 vr.
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Melick, 21-5-1989, Kerkberg	58-55-33	Totaal	1 vr.
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Bergen, 18-7-1989, Duivelskuil	46-55-11	Partieel	36 larven
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Horst, 19-7-1989, Paardekop	52-33-41	Totaal Partieel	1 vr. 7 larven
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen J. Buys J. Hermans	Bergen, 22-7-1989, Lelieven	46-55-54	Partieel	21 larven
<i>T. helv.</i>	S. Jansen W. Jansen J. Buys J. Hermans	Bergen, 22-7-1989, Lelieven	46-55-54	Totaal	1 vr.
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Bergen, 26-7-1989, Suikerven	46-44-24	Partieel	17 larven
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen	Bergen, 13-8-1989, Driessenvan	46-55-44	Partieel Partieel	1 subadult 13 larven
<i>T. helv.</i>	S. Jansen W. Jansen	Bergen, 13-8-1989, Driessenvan	46-55-44	Partieel	1 subadult
<i>T. vulg.</i>	S. Jansen W. Jansen H. Verhey	Heythuysen, 23-8-1989, Leveroyse dijkpoel	58-32-11	Partieel	2 subadult
<i>T. alp.</i>	S. Jansen W. Jansen H. Verhey	Heythuysen, 23-8-1989, Huispoel	58-21-54	Partieel	2 larven

Figuur 1. Overzicht van km-hokken waarin door ons neotene watersalamanders zijn aangetroffen.

(○ = *T. vulgaris*, ● = *T. alpestris*, ■ = *T. vulgaris* en *T. helveticus*).

Figuur 2. Neotene Kleine watersalamander (*T. vulgaris*). Tekening: S. Jansen.

nen. In de meeste vennen in deze gebieden vonden we partieel neotene exemplaren; er was telkens één ven waar er opvallend veel zaten. Verder is het opvallend dat alle vier de vindplaatsen op de hogere zandgronden liggen. De meeste waren vennen. Maar ook betrof het pas gegraven, 2 à 3 jaar oude poelen. Ze hebben allen iets gemeenschappelijks: ze zijn zwak zuur tot zuur. De door LENDERS (1989) gestelde hypothese dat neotenie mogelijk gekoppeld is aan wateren met een hoge zuurgraad, lijkt door deze waarnemingen bevestigd te worden.

DANKWOORD

Een woord van dank aan de Fam. Stienstra en Dhr. Verhey voor de toestemming om onderzoek te doen in hun poelen.

SUMMARY

NEOTENY IN NEWTS

This year we found some (10) new locations with neotenus newts. The finds included three species (*T. vulgaris*, *T. helveticus* and *T. alpestris*) and were all made in the Dutch province of Limburg. Three neotenus newts

where found within a week. All of these pools had a high acidity. LENDERS (1989) made the suggestion that one of the factors in the appearance of neotenus newts is a high acidity of the water biotope. Our data seem to confirm this thesis.

LITERATUUR

LENDERS, A.J.W., 1989. Neotenie bij watersalamanders. *Natuurhist. Maandbl.* 78(3) : 39-43.
JANSEN, W., S. JANSEN & P. VAN DE MUNCKHOF, 1989. Aanvullende waarnemingen van de herpetofauna in Noord-Limburg. In voorbereiding.

KORTE MEDEDELINGEN

HET GRASLAND AAN DE MONITOR: BEWAKING VAN STIKSTOFBELASTING MET INSEKTEN EN SPINNEN

De natuurwaarden in graslanden gaan sterk achteruit door de toenemende stikstofbelasting (bemesting en zure regen). Of maatregelen om dit een halt toe te roepen effect hebben is het beste te bekijken met behulp van graslandinsekten en -spinnen. Dit concluderen drie onderzoekers van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Arnhem (MAASKAMP SIEPEL & VAN WINGERDEN, 1989). Zij hebben met hulp van een aantal collegae 44 insekte- en spinnesoorten geselecteerd waarmee in graslanden de veranderingen in stikstofbelasting kunnen worden vast-

gesteld. Deze 44 soorten zijn eenvoudig op naam te brengen; voorts kan met eenvoudige middelen hun aanwezigheid vastgesteld worden. De beheerders van natuurgebieden kunnen de set van 44 soorten gebruiken om de stikstofbelasting van graslanden te bewaken. Dit bewaken wordt in het onderzoekjargon monitoring genoemd.

Een belangrijk argument om ongewervelde diersoorten (insekten, spinnen etc.) bij de evaluatie van het beheer van graslanden te gebruiken is het gegeven dat veel soorten ongewervelden voor dat doel geschikter zijn dan plantesoorten. Door een korte levenscyclus en - gedeeltelijk daarmee samenhangend - een groot vermogen tot toename in aantallen, kunnen ze sneller reageren op veranderingen in een terrein

dan planten.

Het monitorsysteem bestaat uit drie groepen indicatoren voor respectievelijk zwaar bemest, licht bemest en onbemest grasland.

Uit verschuivingen in deze drie groepen kan men vaststellen of een grasland stikstofrijker of stikstofarmer wordt.

ERRATA

In het artikel "Verspoelde artefacten op het middenerras bij Rijckholt" (afl. 12 (december 1989), pag. 202-206) zijn een tweetal fouten geslopen. Pagina 202, 3e kolom, 16e regel van boven: 1990 moet zijn 1980. Pagina 204: de nummers bij de figuren 4 en 5 zijn verwisseld.

Prettige Kerstdagen en een voorspoedig 1990